

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

นโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทย: ผลกระทบต่อหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนภายใต้รัฐธรรมนูญไทย

The Bhumjaithai Party's Liberalized Cannabis Policy: Implications for the Protection of Children and Youth Rights under the Thai Constitution

1. จิตติมาภรณ์ สายทอง, 2. ชนิกา หลงมี, 3. พระปัฐวิกรณ์ ปฐวิโร (พันอาทิตย์), 4. อัญชลี แสงเพชร*
1. Thitimaporn Saithong, 2. Chanika Longmi, 3. Patthawikon Phan-arthit, 4. Anchalee Seangphet*

สังกัด 1., 2., 3., 4. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1., 2., 3., 4. Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

Corresponding Author E-Mail: anchalee.sea@mbu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องและผลกระทบของนโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยต่อพันธกิจของรัฐในการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และการพัฒนาของเด็กและเยาวชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมถึงหลักจริยธรรมความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสังคม การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมาย นโยบายสาธารณะ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบแนวคิด ได้แก่ ทฤษฎีจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก หลักนิติธรรม และทฤษฎีนโยบายสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีในปี พ.ศ. 2565 มีลักษณะของการผลักดันนโยบายอย่างเร่งรัดโดยเน้นการรักษาสัญญาทางการเมืองเป็นสำคัญ ขณะที่การประเมินผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้เกิดสภาวะสุญญากาศทางกฎหมายในช่วงเปลี่ยนผ่าน ซึ่งสะท้อนถึงความไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหน้าที่เชิงบวกของรัฐในการคุ้มครองสิทธิเด็ก นอกจากนี้ยังพบความลักลั่นระหว่างเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจกับหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก อันนำไปสู่ความจำเป็นในการบูรณาการจริยธรรมทางการเมือง การกำกับทางกฎหมาย และการคุ้มครองเด็กในการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: 1. นโยบายกัญชาเสรี; 2. สิทธิเด็กและเยาวชน; 3. จริยธรรมทางการเมือง; 4. หลักนิติธรรม

ABSTRACT

This academic article aimed to analyze the consistency and impacts of the Bhumjaithai Party's cannabis liberalization policy on the state's obligations to protect the rights, welfare, and development of children and youth under the Constitution of the Kingdom of Thailand, as well as the principle of political responsibility for social consequences. This study employed documentary research by examining legal documents,

public policies, and relevant academic literature under the conceptual frameworks of Ethics of Responsibility, the Best Interests of the Child, the Rule of Law, and Public Policy Analysis. The study found that the implementation of cannabis liberalization in 2022 was characterized by rapid policy advancement prioritizing political commitment fulfillment, while insufficient attention was given to assessing its impacts on children and youth. This resulted in a legal vacuum during the transitional period, reflecting inconsistencies with the rule of law and the state’s positive obligations to protect children’s rights. Furthermore, a tension was identified between economic policy objectives and the principle of the best interests of the child. Accordingly, the findings highlight the necessity of integrating political ethics, legal safeguards, and child protection into sustainable public policy design.

Keywords: 1. Cannabis policy; 2. Child rights; 3. Political ethics; 4. Rule of law

บทนำ

ในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน พรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสะท้อนเจตจำนงของประชาชนและก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจรัฐเพื่อผลักดันนโยบายจำเป็นต้องตั้งอยู่บนหลักนิติธรรมและจริยธรรมทางการเมือง เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ (Constitution Drafting Committee, 2017) ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหน้าที่เชิงบวกของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองพัฒนาการของเด็กในทุกมิติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) รวมถึงพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กำหนดให้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลักพื้นฐานที่ต้องยึดถือ (Humanium, 2019)

การผลักดันนโยบายกัญชาเสรี ในปี พ.ศ. 2565 โดยการปลดกัญชาออกจากบัญชียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายอย่างมีนัยสำคัญ และทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียที่ลดทอนความเป็นอาชญากรรมของกัญชาในระดับนโยบาย (ILCT Ltd., 2025) อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายในลักษณะ “เปิดก่อนควบคุมภายหลัง” ก่อให้เกิดสภาวะสุญญากาศทางกฎหมาย เนื่องจากยังไม่มีมาตรการกำกับดูแลที่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการเข้าถึงกัญชาของเด็กและเยาวชน ตลอดจนความเสี่ยงต่อสิทธิและสวัสดิภาพของกลุ่มเปราะบางดังกล่าว (Thailand Business News, 2025)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยในบริบทประเทศไทย ภายหลังการปลดล็อกกัญชาเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2565 เป็นต้นมา โดยมุ่งศึกษาความสอดคล้องของนโยบายดังกล่าวกับหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีระหว่างประเทศ ตลอดจนประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสาธารณะกับหลักนิติธรรมและความรับผิดชอบทางการเมือง โดยใช้กรณีนโยบายกัญชาเสรีเป็นกรณีศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นช่องว่างเชิงกฎหมายและจริยธรรม ตลอดจนผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการกำกับดูแลที่

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

เหมาะสม เพื่อให้การกำหนดนโยบายสาธารณะสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างยั่งยืน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายมหาชนและนโยบายสาธารณะในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องและผลกระทบของนโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยต่อพันธกิจของรัฐในการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และการพัฒนาของเด็กและเยาวชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 รวมถึงหลักจริยธรรมความรับผิดชอบทางการเมืองต่อผลกระทบทางสังคม

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา (Content Scope) การศึกษามุ่งวิเคราะห์เอกสารเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันนโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทย โดยจำกัดช่วงเวลาที่มีการปลดล็อกกัญชาในปี พ.ศ. 2565 เป็นสำคัญ นอกจากนี้ จะศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งระหว่างการดำเนินนโยบายดังกล่าวกับหลักจริยธรรมทางการเมือง โดยเฉพาะในมิติความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน รวมถึงการตีความหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านกฎหมายและมาตรการ (Legal Scope) การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกฎหมายลำดับรอง เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข และระเบียบปฏิบัติที่ใช้บังคับในช่วงการปลดล็อกกัญชา โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ช่องว่างของกฎหมาย (Legal Gap) และการประเมินความเพียงพอของมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในช่วงที่ยังไม่มีกฎหมายแม่บทที่ชัดเจน

ขอบเขตด้านจริยธรรมทางการเมือง (Ethical Scope) การวิเคราะห์ครอบคลุมเอกสารทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์และจริยธรรมทางการเมือง รวมถึงบทวิเคราะห์เชิงนโยบาย เพื่อประเมินความรับผิดชอบต่อทางการเมือง (Political Accountability) ของพรรคภูมิใจไทย ต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบาย โดยพิจารณาการตัดสินใจเชิงนโยบายภายใต้บริบทของความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลและระยะเวลา (Data and Time Scope) การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ ตัวบทกฎหมาย นโยบายของพรรคการเมือง และเอกสารทางราชการ รวมถึงเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) เช่น งานวิจัย บทความวิชาการ และบทวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดขอบเขตระยะเวลาในการศึกษาอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านสำคัญของนโยบายกัญชาในประเทศไทย

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดหลัก 4 ประการ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยกับหลักจริยธรรมทางการเมืองและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนดังนี้

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ทฤษฎีจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ (Ethics of Responsibility) แนวคิดของ Max Weber อธิบายว่า นักการเมืองต้องคำนึงถึง “ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง” จากการตัดสินใจเชิงนโยบาย มากกว่าการยึดถือเพียงอุดมการณ์ทางการเมือง (Weber, 1946) โดยจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ เน้นให้ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมล่วงหน้าและจัดเตรียมมาตรการรองรับอย่างเหมาะสม ในการศึกษาแนวคิดดังกล่าวถูกใช้เพื่อประเมินว่า การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีของพรคภูมิไไทยในปี พ.ศ. 2565 ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอหรือไม่ โดยเฉพาะในบริบทของความเสี่ยงด้านสุขภาพและการเข้าถึงสารเสพติด

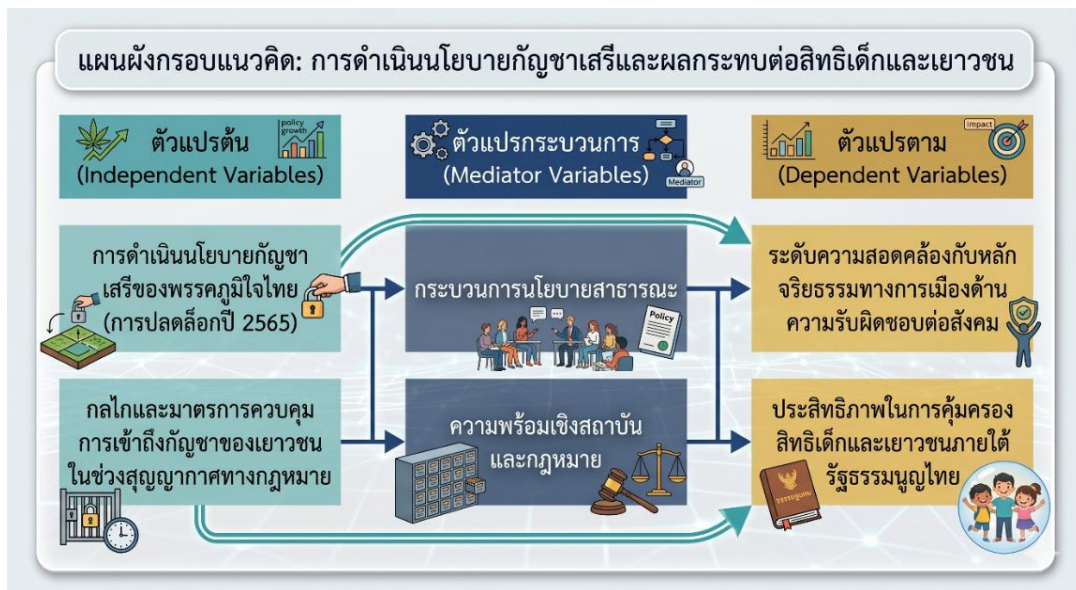
หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The Best Interests of the Child) หลักการนี้เป็นแกนกลางของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งกำหนดว่า ในการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” ต้องได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรก (United Nations, 1989) หลักการดังกล่าวสะท้อนถึงพันธกรณีของรัฐในการให้ความสำคัญกับความปลอดภัย การพัฒนา และสวัสดิภาพของเด็กอย่างรอบด้าน (Humanium, 2019) ในบริบทของการศึกษานี้ หลักการดังกล่าวถูกใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินว่า นโยบายกัญชาเสรีได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพียงพอ หรือมีความโน้มเอียงไปสู่ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากกว่าการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก

หลักนิติธรรมและหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ (Rule of Law and Constitutional Obligations) หลักนิติธรรมกำหนดให้การใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ (Dicey, 1959) ขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญไทยยังวางหลักให้รัฐมีหน้าที่เชิงบวกในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน (Constitution Drafting Committee, 2017) ในการศึกษาแนวคิดดังกล่าวถูกใช้วิเคราะห์สถานะ “สุญญากาศทางกฎหมาย” ที่เกิดขึ้นจากการปลดล็อกกัญชาในช่วงที่ยังไม่มีกฎหมายแม่บทกำกับดูแลอย่างชัดเจน ว่ามีความสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิเด็กเพียงใด

ทฤษฎีนโยบายสาธารณะ (Public Policy Analysis) ทฤษฎีนโยบายสาธารณะอธิบายว่า นโยบายเป็นผลของกระบวนการตัดสินใจของรัฐในการจัดการปัญหาสาธารณะและจัดสรรทรัพยากร โดยกระบวนการนโยบายประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การกำหนดวาระนโยบาย การกำหนดเนื้อหา นโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผล (Dye, 2013) ซึ่งการดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งในด้านกฎหมาย โครงสร้างสถาบัน และมาตรการกำกับดูแล ในการศึกษาแนวคิดดังกล่าวถูกใช้เพื่อวิเคราะห์กระบวนการผลักดันนโยบายกัญชาเสรีของพรคภูมิไไทยในปี พ.ศ. 2565 โดยเฉพาะในประเด็นความสอดคล้องระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติกับความพร้อมของมาตรการรองรับ ทั้งในแง่กฎหมายและการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน อันสะท้อนถึงปัญหาความไม่สมดุลของกระบวนการนโยบายในช่วงเปลี่ยนผ่าน

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

หมายเหตุ: สร้างโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Google, 2026) โดยประมวลผลจากชุดข้อมูลดิบของคณะผู้ศึกษา <https://gemini.google.com/gem/00213bb30925/47907edaec2e533f>

ผลการศึกษา

จากการศึกษานโยบายกัญชาเสรีของพรคภูมิใจไทย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเอกสารภายใต้กรอบแนวคิดด้านนโยบายสาธารณะ จริยธรรมทางการเมือง หลักนิติธรรม และหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีในลักษณะ “เปิดก่อนควบคุม” ก่อให้เกิดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของนโยบาย ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสุญญากาศทางกฎหมาย มาตรการควบคุมการเข้าถึงกัญชาของเด็กและเยาวชนยังขาดความชัดเจนทั้งในเชิงกฎหมายและการบังคับใช้ ส่งผลให้เยาวชนสามารถเข้าถึงกัญชาได้ง่ายขึ้นทั้งในรูปแบบผลิตภัณฑ์แปรรูปและการบริโภคในพื้นที่สาธารณะ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึง “ช่องว่างเชิงนโยบาย” (policy gap) และข้อจำกัดของศักยภาพเชิงสถาบัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความสามารถของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองกลุ่มเปราะบางอย่างมีประสิทธิภาพ

กลไกและมาตรการควบคุมการเข้าถึงของเยาวชนมีความไม่ชัดเจนและไม่เพียงพอ ผลการศึกษาพบว่า ภายใต้ทฤษฎีจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ (Ethics of Responsibility) ของ Max Weber พบว่า การผลักดันนโยบายกัญชาเสรีในลักษณะที่ขาดมาตรการรองรับผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อ “เป้าหมายเชิงนโยบาย” มากกว่าการคำนึงถึง “ผลลัพธ์ที่ตามมา” ดังนั้นระดับความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมทางการเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจึงอยู่ในระดับจำกัด โดยเฉพาะในมิติของการป้องกันความเสี่ยงและการคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มเปราะบาง

การดำเนินนโยบายมีความลักลั่นกับหลักจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า การปลดล็อกกัญชาโดยไม่มีกรอบกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ชัดเจนรองรับ อาจตีความได้ว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ไม่สอดคล้องอย่างสมบูรณ์กับหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งกำหนดให้การใช้อำนาจอรัฐต้องอยู่

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ภายใต้กฎหมายที่ชัดเจน โปร่งใส และคาดการณ์ได้ นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงข้อจำกัดในการปฏิบัติ “หน้าที่เชิงบวก” ของรัฐตามรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน เนื่องจากรัฐไม่สามารถจัดให้มีกลไกป้องกันความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอในช่วงเริ่มต้นของนโยบาย

ผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า สภาวะสุญญากาศทางกฎหมายและความไม่พร้อมของมาตรการควบคุม ส่งผลให้ “ประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนลดลง” โดยเฉพาะในด้าน การป้องกันการเข้าถึงสารเสพติด การคุ้มครองสุขภาพและพัฒนาการ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลัก “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” (Best Interests of the Child) ที่กำหนดให้รัฐต้องให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของเด็กเป็นลำดับแรก

โดยสรุป การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีของพรรคมโนไทยในปี พ.ศ. 2565 แม้จะมีวัตถุประสงค์เชิงเศรษฐกิจและสาธารณสุข แต่การดำเนินนโยบายในลักษณะ “เปิดก่อนควบคุมภายหลัง” ได้ก่อให้เกิดภาวะสุญญากาศทางกฎหมายและข้อจำกัดด้านความพร้อมเชิงสถาบัน ส่งผลให้เกิดความลักลั่นระหว่างการขับเคลื่อนนโยบายกับหลักจริยธรรมทางการเมือง และลดทอนประสิทธิภาพของรัฐในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบประเด็นสำคัญที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินนโยบายกัญชาเสรีกับหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถอภิปรายเชิงทฤษฎีได้ ดังต่อไปนี้

การเร่งน่านโยบายไปปฏิบัติภายใต้ความไม่พร้อมของสถาบัน ปัญหาความลักลั่นของกระบวนการนโยบาย การปลดล็อกกัญชาในปี พ.ศ. 2565 เป็นการดำเนินนโยบายในลักษณะ “เปิดก่อนควบคุมภายหลัง” ซึ่งนำไปสู่ภาวะสุญญากาศทางกฎหมายและข้อจำกัดของกลไกควบคุม โดยเฉพาะในส่วนของ การเข้าถึงของเด็กและเยาวชน ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีนโยบายสาธารณะ ซึ่งระบุว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย “ความพร้อมเชิงสถาบัน” และการออกแบบกลไกกำกับดูแลอย่างเพียงพอ (Dye, 2017) ดังนั้น การที่นโยบายถูกขับเคลื่อนไปสู่ขั้นตอน implementation โดยที่ขาดกฎหมายแม่บทและมาตรการรองรับ จึงสะท้อนถึงความไม่สมดุลของกระบวนการนโยบาย (policy imbalance) **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** ปัญหาหลักมีได้อยู่ที่ “เป้าหมายของนโยบาย” หากแต่อยู่ที่ “กระบวนการดำเนินนโยบาย” ซึ่งขาดความพร้อม ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ (policy-implementation gap) และนำไปสู่ผลกระทบทางสังคมในวงกว้าง

การละเลยผลกระทบเชิงสังคมต่อเด็ก ความไม่สอดคล้องกับจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ นโยบายกัญชาเสรีให้ความสำคัญกับการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการแพทย์ แต่กลับไม่มีมาตรการรองรับผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอ ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้โดยทฤษฎีจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ (Ethics of Responsibility) ของ Weber (1946) ซึ่งเน้นว่า นักการเมืองต้องคำนึงถึง “ผลลัพธ์ที่ตามมา” จากการตัดสินใจของตน ไม่ใช่เพียงความถูกต้องของเจตนา **ผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่า** การดำเนินนโยบายดังกล่าวมีลักษณะใกล้เคียงกับ “จริยธรรมแห่งความเชื่อ” (Ethic of Conviction) มากกว่าจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบ กล่าวคือ มีการยึดถืออุดมการณ์เชิงนโยบาย เช่น การปลดล็อกเพื่อเศรษฐกิจ มากกว่าการประเมินความเสี่ยงต่อกลุ่มเปราะบาง ดังนั้น ระดับความสอดคล้องของนโยบายกับหลักจริยธรรมทาง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

การเมืองจึงอยู่ในระดับจำกัด โดยเฉพาะในมิติของ “ความรับผิดชอบเชิงผลลัพธ์” (consequential responsibility)

สัญญาทางกฎหมายกับการละเลยหน้าที่ของรัฐ มุมมองตามหลักนิติธรรม การปลด ถือกักขังเกิดขึ้นก่อนการจัดให้มีกรอบกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดสถานะสัญญาทางกฎหมาย ในเชิงทฤษฎี หลักนิติธรรม (Rule of Law) กำหนดให้ใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่มีความชัดเจน คาดการณ์ได้ และมีระบบคุ้มครองสิทธิของประชาชน (Dicey, 1959) ขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญไทยยังวางภาระหน้าที่เชิงบวกให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การดำเนินนโยบายในลักษณะที่เปิดเสรีโดยไม่มีมาตรการควบคุมเพียงพอ จึงสะท้อนถึงการปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบถ้วนของรัฐในแง่ของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสิทธิของเด็กและเยาวชน **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** สัญญาทางกฎหมายมิใช่เพียงปัญหาทางเทคนิคของระบบกฎหมาย แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่กระทบต่อความชอบธรรมของการใช้อำนาจรัฐ

ความไม่สอดคล้องกับหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก การเปิดเสรีกักขังในสถานะที่มาตรการควบคุมยังไม่สมบูรณ์ ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงต่อการเข้าถึงสารเสพติดมากขึ้น ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายภายใต้หลัก “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” (Best Interests of the Child) ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของเด็กเป็นลำดับแรกในการกำหนดนโยบาย (United Nations, 1989) อย่างไรก็ตาม **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** ในกรณีนี้ “ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ” ถูกให้ความสำคัญเหนือ “สวัสดิภาพของเด็ก” ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลในการจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย ดังนั้น นโยบายกักขังเสรีจึงมีลักษณะขัดแย้งกับหลักการนี้ ทั้งในแง่ของการป้องกันความเสี่ยงและการคุ้มครองพัฒนาการของเด็ก

โดยสรุปผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า นโยบายกักขังเสรีของพรคภูมิใจไทยในปี พ.ศ. 2565 มีความถ่วงน้ำหนักในเชิงโครงสร้างของนโยบาย เนื่องจากการร่นานนโยบายไปปฏิบัติโดยขาดความพร้อมของกลไกทางกฎหมายและสถาบัน ส่งผลให้เกิดสัญญาทางกฎหมายและลดทอนประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ดังนั้น งานศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเปราะบาง จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการระหว่าง “ประสิทธิภาพของนโยบาย” และ “ความชอบธรรมทางจริยธรรมและกฎหมาย” อย่างสมดุล

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

หมายเหตุ: สร้างโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Google, 2026) โดยประมวลผลจากชุดข้อมูลดิบของคณะผู้ศึกษา <https://gemini.google.com/gem/00213bb30925/c1bb8db39c4ee26f>

การศึกษานี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสาธารณะ จริยธรรมทางการเมือง และการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยสามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเหลื่อมล้ำระหว่าง “การรักษาสัญญาทางการเมือง” กับ “ความรับผิดชอบต่อผลกระทบ” ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีของพรรคมหาไทยสะท้อนการให้ความสำคัญต่อ “การรักษาสัญญาหาเสียง” (Policy Commitment) ในฐานะความชอบธรรมเชิงประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม การผลักดันนโยบายในลักษณะเร่งรัดโดยขาดการประเมินผลกระทบอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชน แสดงให้เห็นถึงช่องว่างเชิงจริยธรรม ระหว่างจริยธรรมแห่งหลักการ (Ethics of Principle) กับจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Ethics of Responsibility) **องค์ความรู้สำคัญที่ได้** คือ การยึดมั่นในคำมั่นสัญญาทางการเมืองเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากขาดการคำนึงถึงผลกระทบเชิงสังคมในระยะยาว โดยเฉพาะต่อกลุ่มเปราะบาง ดังนั้น จริยธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรครอบคลุมทั้ง “ความซื่อสัตย์ต่อคำสัญญา” และ “ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของนโยบาย” อย่างสมดุล

ประเด็นที่ 2 สุญญากาศทางกฎหมายในฐานะความล้มเหลวเชิงนิติบัญญัติต่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก ผลการศึกษาพบว่า การปลดล็อกกัญชาในปี 2565 ภายใต้อาณัติที่ยังไม่มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติควบคุมอย่างชัดเจน เป็นตัวอย่างของ “สุญญากาศทางกฎหมาย” (Legal Vacuum) ที่เกิดจากการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความพร้อมเชิงกฎหมาย สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการ “ละเลยหน้าที่เชิงบวกของรัฐ” (Positive Obligation) ในการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากขาดมาตรการป้องกันความเสี่ยงที่เพียงพอในช่วงเริ่มต้นของนโยบาย **องค์ความรู้สำคัญที่ได้** คือ นโยบายสาธารณะที่มีความอ่อนไหวสูง เช่น นโยบายเกี่ยวกับสารเสพติด จำเป็นต้องยึด “หลักการป้องกันไว้ก่อน” (Precautionary Principle) โดยต้องจัดให้มีกลไกทางกฎหมายและมาตรการควบคุมที่มีผลใช้บังคับ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ควบคู่หรือก่อนการเปิดเสรี มิใช่การแก้ไขปัญหากลาง (Ex-post regulation) ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายโดยขาดมาตรการป้องกันล่วงหน้า อาจถือเป็นความล้มเหลวเชิงนิติบัญญัติที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเด็ก และไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนและหลักรัฐธรรมนูญในระยะยาว

สรุป

บทความวิชาการเรื่อง “นโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทย: ผลกระทบต่อหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนภายใต้รัฐธรรมนูญไทย” มีข้อค้นพบสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความลักลั่นระหว่างการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะกับหลักการพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนและจริยธรรมทางการเมืองอย่างชัดเจน การศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีในปี พ.ศ. 2565 มีลักษณะเป็นการเร่งนำนโยบายไปปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขของความไม่พร้อมเชิงสถาบันและกฎหมาย ส่งผลให้เกิดสภาวะสุญญากาศทางกฎหมาย (Legal Vacuum) ซึ่งเปิดช่องให้เกิดการเข้าถึงกัญชาของเด็กและเยาวชนได้โดยง่าย และลดทอนประสิทธิภาพของกลไกคุ้มครองสิทธิของรัฐ ในเชิงทฤษฎี ผลการศึกษายืนยันว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายมิได้ขึ้นอยู่กับ “เจตนารมณ์ของนโยบาย” เพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับ “กระบวนการนโยบาย” และ “ความพร้อมเชิงสถาบัน” เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีนโยบายสาธารณะ ขณะเดียวกัน การขาดมาตรการรองรับผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบางยังสะท้อนถึงความไม่สอดคล้องกับทฤษฎีจริยธรรมแห่งความรับผิดชอบของ Weber ที่เน้นการคำนึงถึงผลลัพธ์ของการตัดสินใจทางการเมือง นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหน้าที่เชิงบวกของรัฐตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งยังขัดแย้งกับหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ที่กำหนดให้สวัสดิภาพของเด็กต้องได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรกในทุกนโยบายสาธารณะ

โดยสรุป งานศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยไม่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้อย่างเพียงพอ อันเป็นเหตุให้เกิดความท้าทายต่อความชอบธรรมของการใช้อำนาจอธิปไตย และสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการนโยบายสาธารณะที่ยึดโยงกับหลักนิติธรรม จริยธรรมทางการเมือง และหลักสิทธิเด็กอย่างบูรณาการ ดังนั้น ในอนาคต การกำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดหรือประเด็นที่มีความอ่อนไหวต่อสังคมควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเชิงกฎหมายและสถาบันควบคู่ไปกับการประเมินผลกระทบเชิงสังคมอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้การพัฒนานโยบายเป็นไปอย่างสมดุล ยั่งยืน และสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายกัญชาเสรีในปี พ.ศ. 2565 มีลักษณะเป็นการเปิดเสรีในขณะที่กลไกทางกฎหมายและมาตรการคุ้มครองเด็กยังไม่พร้อม ส่งผลให้เกิดสภาวะสุญญากาศทางกฎหมาย และลดทอนประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1) เร่งตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติเพื่อกำกับดูแลการใช้กัญชาอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดมาตรการควบคุมการเข้าถึงของเยาวชนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

2) จัดให้มีระบบกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงหรือชุมชนที่มีเยาวชนเข้าถึงได้ง่าย

3) บูรณาการหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก และหลักจริยธรรมทางการเมืองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ

4) เสริมสร้างความรู้และความตระหนักแก่ประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของกัญชาต่อเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การศึกษานี้ได้ข้อค้นพบสำคัญ คือ การดำเนินนโยบายสาธารณะที่ขาดความพร้อมเชิงสถาบันและกฎหมายสามารถนำไปสู่ผลกระทบเชิงลบต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน โดยข้อค้นพบดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษานโยบายสาธารณะอื่นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเปราะบาง เช่น นโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสื่อดิจิทัล โดยควรให้ความสำคัญกับบทบาทของตัวแปรกระบวนการนโยบายและศักยภาพของรัฐในการกำกับดูแล สำหรับประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายกัญชาเสรีต่อพฤติกรรมของเยาวชนในระดับพื้นที่ รวมถึงการเปรียบเทียบกับประเทศอื่น เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. Constitution Drafting Committee. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560* (2017). National Assembly Library of Thailand.
- Dicey, A. V. (1959). *Introduction to the study of the law of the constitution* (10th ed.). Macmillan.
- Domorenok, E., Graziano, P., & Polverari, L. (2021). Policy integration and institutional capacity: Theoretical, conceptual and empirical challenges. *Policy and Society*, 40(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/14494035.2021.1902058>
- Dye, T. R. (2013). *Understanding public policy* (14th ed.). Pearson.
- Dye, T. R. (2017). *Understanding public policy* (15th ed.). Pearson.
- Fernández-i-Marín, X., Knill, C., Steinbacher, C., & Steinebach, Y. (2023). Bureaucratic quality and the gap between implementation burden and administrative capacities. *American Political Science Review*, 118(3), 1240–1260. <https://doi.org/10.1017/S0003055423001090>
- Humanium. (2019). *The principle of the best interest of the child*. <https://www.humanium.org/en/the-principle-of-the-best-interest-of-the-child/>
- ILCT Ltd. (2025). *Thailand's legal reversal on cannabis: Restriction to medical use only*. <https://www.legal500.com/developments/thought-leadership/thailands-legal-reversal-on-cannabis-restriction-to-medical-use-only/>

- Thailand Business News. (2025). *Thailand set to re-criminalize cannabis for non-medical use*. <https://www.thailand-business-news.com/law/228394-thailand-set-to-re-criminalize-cannabis-for-non-medical-use>
- UNICEF. (2024). *Bridging the gap between policy and practice: Education implementation research*. UNICEF Office of Research – Innocenti.
- United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. UNICEF. <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text>
- Weber, M. (1946). *Politics as a vocation*. In H. H. Gerth & C. W. Mills (Eds.), *From Max Weber: Essays in sociology* (pp. 77–128). Oxford University Press.
- World Bank. (2026). *Institutional capacity for policy implementation: An analytical framework*. World Bank.